

6. McMinn S. Podcasting possibilities: Increasing time and motivation in the language learning classroom. *European Institute for E-Learning. Learning Forum*. 2008. P. 212–215.
7. Naidionova A. V., Ponomarenko O. G. Use of podcasting technology to develop students' listening skills. *Information Technologies and Learning Tools*. 2018. Vol. 63, Issue 1. P. 177–185.

ХАЗІН В.О.

Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
Мукачівського державного університету, Україна

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗУМІННЯ СУБ'ЄКТИВНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Термін та поняття «освіта», зазвичай, найчастіше вживають на означення спрямовано-пізнавальної інтенції людини, і асоціюють його з навчанням, школою, професійною орієнтацією, набуття певної суми знань, яке засвідчує проходження певним суб'єктом визначеного періоду навчання та засвоєння ним системи теоретичних та емпіричних знань, які постають основою для конкретно-специфічної та професійної діяльності.

Однак при більш уважному погляді на освітній процес можна простежити в ньому скриті іманентні моменти та особливості, які стають очевидними та набувають життєвості в акті зустрічі – поєднанні двох особистісних світів: особистості учня (студента), який в тій чи іншій мірі потребує певної освіти, а також особистості вчителя (викладача), як представника соціально-інформаційної реальності, що постає як носій певних освітніх ідей.

Інший погляд на проблему освіти полягає у розумінні самої сутності освітнього процесу: останній лише на поверхні соціального життя постає у своїх інституалізованих формах у якості деякого «сектору», «частини» суспільно-людського буття. Однак за своїм поняттям, відповідно до своєї глибинної сутності освіта є *утворенням* людини, зведенням індивіда в образ та подобу Людини. А саме через це вона, освіта, постає таким *особливим процесом*, що найбільшою мірою, найбільш насичено, інтенсивно, виразно й водночас істотно втілює в собі як *всезагальність* культури, так і *всезагальність* універсального буття.

Досить складною проблемою сучасного осмислення освітнього процесу з точки зору філософії ХХІ століття є питання про сутність та проблему *людської суб'єктивності* в системі педагогічної взаємодії. На цей важливий аспект сутності людської взаємодії неодноразово звертав увагу відомий філософ Ф. Т. Михайлов, обґрунтовуючи постулати фундаментальної теорії культури як основи освітньої діяльності. Він наголошував: «...*породжуючим і відтворюючим* людину *відношенням* стало те, яке виникло в природних умовах початку антропогенезу і яке відтворюється онтогенезом кожного з нас протягом усієї історії людства. Це – суб'єктивно мотивоване відношення кожного індивіда *Homo sapiens* до суб'єктивності суб'єктивності інших людей та їх відношення до його суб'єктивності» [1, с.173]. У контексті таких міркувань суб'єктивність постає вищою формою виразу і прояву об'єктивності. А педагогічний процес, у свою чергу, є становленням людської суб'єктивності, у якому продовжується розвиток культури і розвиток самої світової субстанції як цілості буття. Установкою у

цьому відношенні можуть слугувати слова Ж.-П. Сартра, який стверджував: «Наш вихідний пункт – це суб'єктивність індивіда...» [2, с. 335].

Розвинута суб'єктивність (як вища форма розвитку субстанційно об'єктивного) не може відноситись до іншої суб'єктивності (суб'єктивності «Ти») тільки як до засобу (друге формулювання кантівського категоричного імперативу). Інший може виступати тільки в образі «Ти-буття».

Суб'єктивність як така не є зовнішньою протилежністю об'єктивного, вона його внутрішня протилежність, «своє інше». Суб'єктивність є *вищою формою розвитку і втілення самого об'єктивного*, субстанціального; вона наскрізь і вельми цупко зіткана з матерії самої субстанції, матерії як ентелехіальної здатності (значить, в єдності з формами), з субстанціальної ідеальності яв всеєдності всеохопного буття.. Ось чому ідеальне постає самою природою суб'єктивності: вона репрезентує собою, своєю суб'єктивністю (в точці «Я») цілісність буття. Вона і є реальною цілісністю буття, що існує як точка «Я».

Все, до чого має відношення людина як *власне людина*, спів-суб'єктно нам. Збереження, відтворення, виховання цього почуття, цього цілісного стану спів-суб'єктності постає тим, що отримало назву «духовність», а в дійсності – входженням в ситуацію духовного буття.

Проте звідси з усією необхідністю має впливати, що *гідний* спосіб буття суб'єктивності – утверджувати не себе, не своє, а свою всезагальну (ідеальну) природу, тобто – світ, цілісність буття. Саме це і є, власне, *духовністю*, духовним буттям як збуванням всезагального всією своєю цілісністю, неподільністю, індивідуальністю. Та людська суб'єктивність, що нехтує своєю дійсною природою, вироджується в «*дурну суб'єктивність*», яка пестить «своє», «неповторне», специфічне, яка «висиджує саму себе» (Гегель) і тому й сама є нещасною і здатна інших зробити лише нещасними. «Дурна суб'єктивність» – це суцільна зрада своєї дійсної ідеальної природи і перетворення себе у щось суто *матеріальне*. «Матеріальне» в тому значенні, на яке свого часу вказував В.С.Соловйов: «Основою матеріального начала є прагнення до утвердження себе» [3, с.78].

Людська суб'єктивність не може бути предметом формування, вона сама формується («самоформується»), проростає, не будучи «чимось», «якоюсь там». *Спонтанність та саморозвиток*, зауважував Ж.-П. Сартр, – найважливіша особливість суб'єктивності. Тому завдання педагога в умовах нової школи – не «формування суб'єктивності», а в першу чергу – береження, забезпечення її, як від посягань речево-об'єктного детермінованого світу, так і від власне «виховательських» посягань. В іншому випадку вона залишиться трагічним непорозумінням освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Михайлов Ф. Т. Саморазвитие культуры. Философский поиск. Москва: «Индрик», 2003. 273 с.
2. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо. Нарис феноменологічної онтології. Київ: Основи, 2001. 854 с.
3. Соловьев В. С. Лекции по истории философии. *Вопросы философии*. 1989. № 6. С. 76-137.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>